

«Quina recerca fem al CUSC-UB? Present i futur de la recerca en
sociolingüística
i comunicació a la Universitat de Barcelona»

CUSC-UB. Centre de recerca en sociolingüística i comunicació, Universitat de
Barcelona

25 anys. Actes de celebració. 1 de desembre de 2023, Universitat de Barcelona

Els 25 (22) anys del GrEPAD: antecedents, constitució, trajectòria

Núria Alturo

1. QUI SOM?

GrEPAD és l'acrònim de Grup d'Estudis de Pragmàtica i Anàlisi del Discurs. No som un grup oficial, reconegut, i que aparegui a les llistes de grups de recerca. Som un equip de treball que forma part del Grup d'Estudi de la Variació, el GEV, que aplega totes les línies de recerca de l'àrea de lingüística catalana d'aquesta universitat, i que, aquest sí, té ja una llarga tradició com a grup consolidat de recerca.

El GEV és el responsable d'organitzar el Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona, el CLUB, que aquest any ha celebrat ja la 31a. edició, així que el CLUB és encara més veterà que el CUSC. Aquest grup gran, el GEV, té quatre línies de recerca, i és cadascuna

d'aquestes línies la que s'ocupa, de manera alternada, d'organitzar les diverses edicions del CLUB.

El GrEPAD, com veieu, s'encarrega de la recerca que fem al GEV en relació amb els temes que relacionen la gramàtica, la pragmàtica i l'anàlisi del discurs.

La denominació de la línia de treball del GrEPAD en el grup GEV ja fa veure que la nostra orientació és més pragmalingüística que sociopragmàtica.

La pragmàtica i l'anàlisi del discurs ens interessen en la mesura que poden ajudar-nos a explicar

(a) el funcionament de la gramàtica i

(b) la variació de la gramàtica del català en relació amb els contextos d'ús de la llengua, oral o escrita.

Ens interessan especialment els factors de la variació funcional de la llengua.

El GrEPAD va participar en el CLUB de 2022, que celebrava el 30è aniversari del CLUB, precisament amb una taula rodona sobre la relació entre gramàtica i pragmàtica.

30è COL·LOQUI LINGÜÍSTIC DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

CLUB 30: Noves perspectives en lingüística catalana. Passat, present i futur

Divendres 11 de novembre del 2022. Aula Magna

Gramàtica i pragmàtica

Taula rodona amb Jordi Fortuny, Konstanze Jungbluth, Lluís Payrató i Gemma Rigau

2. ANTECEDENTS (MÉS ENLLÀ DELS 25)

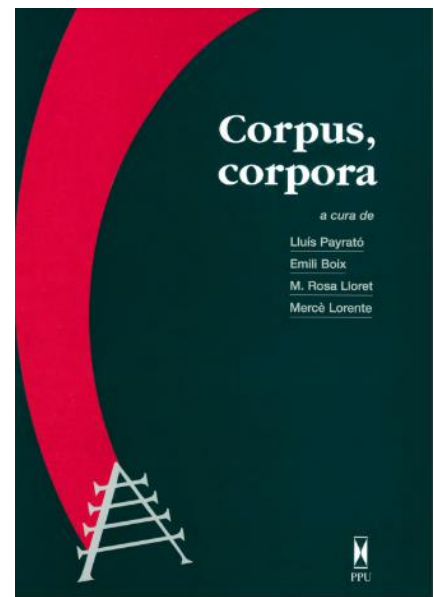
Els antecedents del grup es remunten a l'any 1991, en què se celebra a Barcelona el congrés de l'Associació Internacional de Pragmàtica. Aquest esdeveniment té un paper determinant en el desplegament posterior dels estudis de pragmàtica del català. Lluís Payrató, el coordinador del GrEPAD, formava part dels investigadors que van participar en aquell congrés, i és sobretot a partir de llavors que Payrató comença a fer i impulsar la recerca pragmàtica a la Universitat de Barcelona, encara que ja havia participat en alguna recerca anterior en aquesta línia, en l'àmbit de l'etnografia de la

comunicació, amb persones com Amparo Tuson o Helena Calsamiglia. Es forma llavors un grup informal amb el nom GrEP (Grup d'Estudis de Pragmàtica).

Sorgeix en aquell moment, al Departament de Filologia Catalana de la UB, la consciència de la necessitat de disposar de corpus orals i escrits en llengua catalana.

L'any 1993 i el 1994 s'organitzen dos CLUBs al voltant del tema de la lingüística de corpus, que es publiquen de manera conjunta l'any 1996 al volum *Corpus, corpora*.

S'inicien llavors uns anys de treball conjunt de tot l'equip del que seria després el GEV per obtenir recursos que permetessin recollir dades d'ús de la llengua oral contemporània.

El resultat d'aquella feina va ser la constitució del Corpus de Català Contemporani de la Universitat de Barcelona, que inclou materials per a l'estudi de la variació dialectal, la social i la funcional en el català actual. Pel que fa a la funcional i la social, en l'àrea del català central.

Els primers materials es van publicar l'any 2002: un recull de 10 converses de català col·loquial. I a partir d'aquest moment es van anar publicant altres materials.

CORPUS DE CATALÀ CONTEMPORANI DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA - CCCUB

INICI

VARIACIÓ DIALECTAL

VARIACIÓ SOCIAL

VARIACIÓ FUNCIONAL

Corpus COD

Corpus COS

Corpus COC

Corpus COR

Què és el CCCUB?

El CCCUB és un arxiu de corpus de llengua catalana oral contemporània que ha estat confeït per a l'estudi de la variació dialectal, social i funcional en la llengua catalana.

Aquesta pàgina posa a disposició dels investigadors la transcripció i una part dels arxius sonors dels textos del CCCUB, que han estat dipositats al [Dipòsit Digital de la Universitat de Barcelona](#).

Alguns documents ja havien estat publicats amb anterioritat en llibre i CD-Rom. En aquests casos, els CD-Rom corresponents contenen materials addicionals que no han estat dipositats al Dipòsit Digital de la UB: bases de dades, arxius sonors i la descripció detallada dels materials.

El CCCUB és el resultat d'un projecte iniciat l'any 1991 pel [Grup d'Estudi de la Variació \(GEV\)](#) de la Universitat de Barcelona.

3. CONSTITUCIÓ I TRAJECTÒRIA (22 ANYS)

Encara que oficiosament l'activitat del GrEPAD comença ja amb els treballs del Corpus de Català Contemporani, no és fins el 2001 que el GrEPAD, igual que la resta d'equips de treball del GEV, comença a proposar projectes de recerca propis.

3.1. La multimodalitat en parlants plurilingües

Entre 2001 i 2008, el GrEPAD va desenvolupar dos projectes de recerca que van estudiar diversos aspectes de la comunicació multimodal en parlants plurilingües.

Variación, comunicación multimodal y plurilingüismo: estilos discursivos y conciencia lingüística en la producción de textos orales (VARCOM)

2001-2005

L'objectiu d'aquest projecte va ser:

- (1) Determinar si hi havia diferències entre la consciència de la competència lingüística pròpia i la competència real en el cas de parlants plurilingües de català, castellà i anglès
- (2) Estudiar la funció dels gestos manuals en relació amb el discurs.

Els resultats del projecte van mostrar que:

- Hi ha diferències entre la consciència de la competència lingüística pròpia i la competència real.
- Que, en les dades observades, i amb independència de si es tracta de primera o segona llengua, la competència real en castellà és millor que en català o en anglès.
- Que la major part dels gestos són redundants semànticament, i que una minoria tenen una funció de compleció discursiva.

**Pragmática, estilo e identidades:
análisis de rasgos verbales y no
verbales en el discurso de
hablantes plurilingües
(PRAGMAESTIL)**

2005-2008

El projecte PRAGMAESTIL va observar la variació estilística individual pel que fa a l'ús dels connectors, la progressió temàtica, i la sincronització de gest i parla. Els resultats del projecte van mostrar que hi ha variacions sistemàtiques en l'estil comunicatiu dels individus. Entre els factors que determinen aquesta variació hi ha el grau de competència en la llengua que s'utilitza (L1, L2 o LE) i el tipus textual que es construeix (narratiu, descriptiu, explicatiu, argumentatiu i directiu).

L'any 2015 vam reprendre l'observació de la multimodalitat en un projecte sobre la gramàtica i la pragmàtica en la interacció comunicativa.

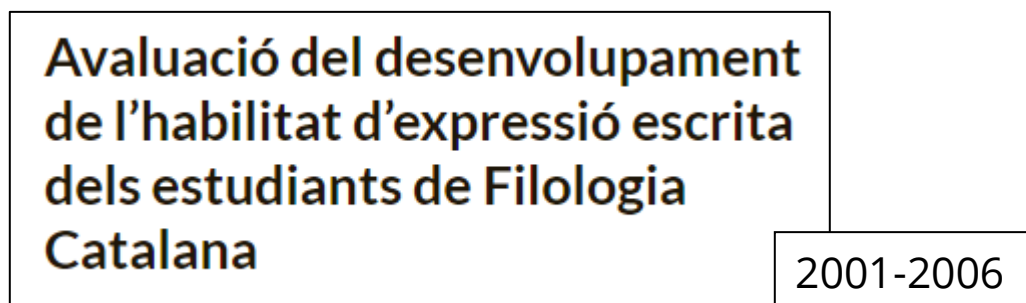
**Gramática, pragmática e
interacción multimodal
(GRAMPINT)**

2015-2018

3.2. Desenvolupament de l'habilitat d'expressió escrita en adults alfabetitzats

Paral·lelament, també el 2001, vam iniciar un projecte de recerca per a la millora i la innovació docent.

El 2001, la Facultat de Filologia de la UB havia iniciat la implantació d'un pla d'estudis nou, i, en aquest context, vam decidir impulsar un projecte d'innovació docent a partir de la metodologia d'investigació-acció de Kemmis i McTaggart (1988) i Elliott (1993) i el treball coordinat que estàvem fent alguns membres del GrEPAD, i altres professors de Filologia Catalana, en assignatures de llengua catalana, per definir paràmetres d'avaluació de l'expressió escrita.

L'objectiu d'aquest projecte era estudiar en temps real el desenvolupament de l'habilitat d'expressió escrita dels estudiants de Filologia Catalana des del moment d'inici dels seus estudis, la tardor de 2001, fins al final del quart any, la primavera de 2005.

Vam fer recollida de dades el 2001, el 2003 i el 2005. El projecte es va estroncar perquè ens hauria calgut finançament fins el 2006, ja que hi volíem incloure avaluadors externs, que s'havien de pagar; però no vam aconseguir finançament. Això, sumat al desgast d'una

part de l'equip després de 5 anys, va fer que decidíssim tancar el projecte sense completar-lo. A part d'un article que descrivia el model d'avaluació i anàlisi, només vam publicar un estudi qualitatiu sobre l'evolució, entre 2001 i 2005, de l'expressió de relacions de coherència en textos argumentatius, que vam comparar amb els resultats d'una investigació similar que havia fet Richard Haswell als Estats Units, també amb textos escrits d'estudiants universitaris, però a partir de dades de temps aparent.

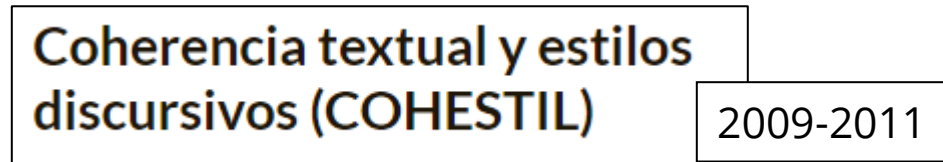
En aquests moments estem valorant la possibilitat de recuperar les dades de 2001, que hem conservat, i comparar-les amb textos escrits d'estudiants actuals.

Si féssim aquesta recerca, l'objectiu seria validar la hipòtesi que entre l'any 2001 i ara han canviat les competències d'escriptura dels estudiants que comencen estudis universitaris de Filologia. I intentar explicar aquest canvi, si hi és, en relació amb dos factors que creiem que han estat determinants en els canvis en el context de l'ensenyament del català:

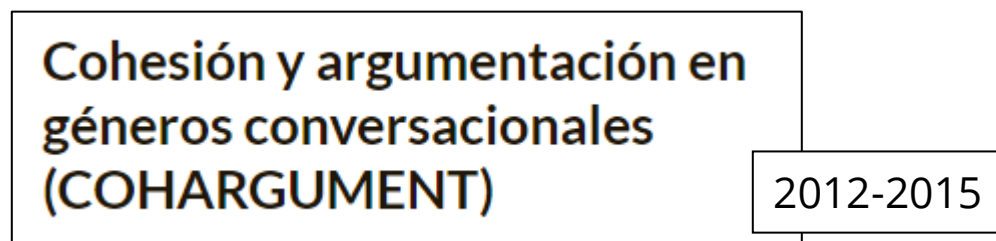
- El 2001 arriba la primera onada d'immigració massiva a Catalunya. La metodologia d'immersió o convergència es veu desbordada per un nou tipus d'alumnat que requereix formació en català com a llengua estrangera, amb un professorat que no està preparat per fer aquest tipus de formació. Els alumnes que van arribar a la universitat el 2001 no s'havien educat en aquest context. Els que tenim ara, sí.
- L'accés generalitzat a la informació a través de mitjans digitals. Els estudiants del 2001 no havien crescut en aquest context. Els d'avui, sí.

3.3. La cohesió, la coherència, l'argumentació, els estils discursius

Entre 2009 i 2015 vam tenir dos projectes sobre cohesió, coherència, argumentació, estils discursius...

El projecte COHESTIL va observar el funcionament particular dels indicadors de la coherència discursiva. Els resultats van mostrar que el comportament d'aquests indicadors varia de manera significativa segons l'estil d'elaboració del text (oral/escrit, formal/informal, planificat/espontani, dialogat/monologat, etc.), el tipus de text (entès com a format de producció textual: narratiu, descriptiu, argumentatiu, expositiu, instructiu), i el gènere de discurs (entès com a format sociocultural: conversa col·loquial, carta al director, ponència, entrevista, etc.).

El projecte COHARGUMENT va estudiar els mecanismes de cohesió en la construcció cooperativa del discurs argumentatiu dialògic, tant en contextos formals (debats parlamentaris i mediàtics) com informals (converses quotidianes informals).

3.4. El GrEPAD alemany

Entre 2016 i 2022 també hem tingut tres projectes que han liderat o en què han participat Marta Fernández Villanueva i Oliver Strunk, d'alemany, que són també membre del GrEPAD.

**Incidentes Críticos en la
Comunicación Transcultural
Alemán-Español/Catalán
(InCriT)**

2016-2018

El projecte InCriT investiga la interacció al lloc de treball entre parlants d'alemany, català i castellanoparlants i especialment les estratègies de posicionament i negociació de sentit.

**La organización de la
información en los discursos
orales en su variación genérica:
estudio contrastivo alemán vs.
español/portugués/catalán
(OIDOVG)**

2019-2020

Aquest projecte tenia com a objectiu general analitzar la manera com els parlants d'L1 i L2 alemany, espanyol i català organitzen el seu discurs per identificar contrastivament els mecanismes d'estructuració i progressió informativa.

**IDEAS Experiencing
Interculturality & Diversity by
Studying Abroad**

2019-2022

IDEAS va ser un projecte pensat per promoure la internacionalització de la formació del professorat, especialment en relació amb com es gestiona la diversitat a l'aula.

3.5. L'ambigüitat

Actualment, i pel que fa a la recerca sobre la llengua catalana, estem tancant el projecte AMBESPRA.

**La ambigüedad en la interfaz
gramática-pragmática: factores
estructurales y pragmáticos
(AMBESPRA)**

2020-2023

L'objectiu general d'aquest projecte ha estat investigar el fenomen de l'ambigüitat com un cas d'estudi especialment ric i complex de com els factors estructurals es relacionen amb els factors pragmàtics.

Sobre aquest tema vam organitzar un seminari l'any passat, amb contribucions que es publicaran properament.

Jornada “Investigacions sobre l’ambigüitat”

31 de maig del 2022

Universitat de Barcelona. Facultat de Filologia i Comunicació
Gran Via de les Corts Catalanes, 585. Barcelona, 08007
Edifici Josep Carner, 5a planta, Sala de professors

Ambiguity, truth and trust. Christian Wurm Heinrich Heine, Universität (Düsseldorf).

Structural ambiguity and phonetic resolution. Jordi Fortuny, Universitat de Barcelona.

Ahí se arriesga la vida. Retrieving impersonal views. Ricardo Maldonado, Instituto de Investigaciones Filológicas - Universidad Nacional Autónoma de México.

Cohesion, structuring and referential ambiguity in parliamentary debate. Josep Ribera, Universitat de València.

Participant reference and ambiguity in political discourse: a contrastive analysis of parliamentary debate and Twitter usages. Neus Nogué, Universitat de Barcelona

Translating the unsaid: ambiguity and implicature. Pau Francesch Lluís Payrató, Universitat de Barcelona

Approach to the Study of the Ambiguity Error in Spanish as a Foreign Language. María Sampedro, Universidade de Santiago de Compostela

Ambiguity in autism two ways. Elena Castroviejo (UPV/EHU), Marta Ponciano (UPV/EHU), José V. Hernández-Conde (UVa), Urtzi Etxeberria (IKER-CNRS) i Agustín Vicente (Ikerbasque & UPV/EHU).

L'ambigüitat també va ser el tema protagonista del darrer CLUB, el 27 d'octubre d'aquest any.

CLUB 31

Trenta-unè Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona

L'AMBIGÜITAT: UN ENFOCAMENT INTERDISCIPLINARI

Els límits entre l'ambigüitat i altres casos d'indeterminació lingüística. Jordi Fortuny i Lluís Payrató, Universitat de Barcelona.

Sobre la funció expressiva del dret. Ambigüitat i pragmàtica en la construcció d'ecosistemes jurídics intel·ligents. Pompeu Casanovas CSIC.

Ambigüedad lingüística e ingeniería conceptual: el caso de 'mujer'. Manuel García-Carpintero, Universitat de Barcelona.

Les paraules, entre el significat i l'ús. Gemma Boleda, Universitat Pompeu Fabra.

L'ambigüitat en l'anotació de corpus digitals. Mariona Teulé, Universitat de Barcelona.

L'ambigüitat en les tecnologies de la parla. Mireia Farrús, Universitat de Barcelona.

Taules de diàleg moderades per Neus Nogué Serrano i Gemma Bel-Enguix.

3.6. Suport al projecte *Com ho diria*

A més a més, el GrEPAD ha donat suport a la iniciativa dels estudiants de grau que van crear el recurs COM HO DIRIA, una base de dades d'argot juvenil que es va actualitzant, que s'ha fet ben coneguda i que ha donat lloc també a la publicació d'un llibre dels seus autors: Xavier Mas, Clara Solé i Gerard Viladomat.

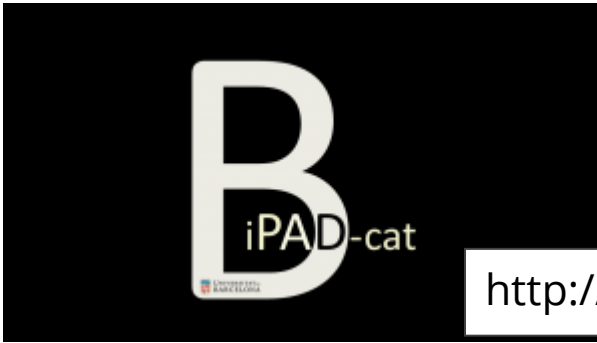
<http://www.ub.edu/comhodiria/>

3.7. Bibliografia de la recerca pragmàtica i d'anàlisi del discurs sobre la llengua catalana

Finalment, el GrEPAD gestiona des de l'any 2017 la base de dades BiPAD-cat, una base de dades bibliogràfica que conté referències de treballs publicats sobre aspectes pragmàtics i discursius de la llengua catalana, , tant els que són el resultat de la recerca en els àmbits de la Pragmàtica i l'Anàlisi del Discurs com els que, des d'altres àrees, han abordat aspectes de l'estructura i l'ús de la llengua catalana que són d'interès per a la recerca en aquests àmbits.

El que fa interessant aquesta base de dades és que hi hem buidat els títols d'articles que s'inclouen en monografies que no es troben referenciades en altres bases de dades bibliogràfiques. La referència de cada treball inclou sempre un enllaç al treball si es troba en línia, i si no, un enllaç al resum que en publica l'editorial.

<http://www.ub.edu/grepad/bd/bipad-cat/>

3.8. Resultats de la recerca

Els resultats de la recerca de l'equip de treball GrEPAD els podeu trobar a la secció de PUBLICACIONS del web del grup, que inclou els resultats de tota la nostra activitat, tant la que té a veure amb la pragmàtica i l'anàlisi del discurs, que també podeu trobar al BiPAD-cat, si s'ha publicat; com la que correspon a activitats que tenen a veure amb altres temes, o comunicacions en congressos que no s'han publicat o estan en premsa i altres tipus de documents.

<http://www.ub.edu/grepad/bd/grepad/>